

Sandis Laime

RAGANU PRIEKŠSTATI LATVIJĀ:

**NAKTS
RAGANAS**

SATURS

PRIEKŠVārds	9
IEVADS.....	15
TEIKAS KĀ LATVIEŠU MITOLOĢIJAS AVOTS LĪDZŠINĒJOS PĒTĪJUMOS	17
PĒTĪJUMĀ IZMANTOTĀS METODES UN PIEEJAS	22
Avotu materiāla atlase	23
Materiāla sistematizēšana	25
Avotu kritika	25
Materiāla analīzes metodes	31
1. VĀRDS RAGANA: ETIMOĻĢIJA UN NOZĪMES TRANSFORMĒŠANĀS.....	39
1.1. VĀRDA NOZĪME MŪSDIENĀS	41
1.2. VĀRDA NOZĪME 16.–18. GADSIMTA AVOTOS	43
1.3. VĀRDA ETIMOĻĢIJA.....	49
1.3.1. Tradicionālā etimoloģija: ragana – ‘pareģe’.....	49
1.3.2. Jurijs Otkupščikova etimoloģija: ragana – ‘ragaina būtne’	50
1.3.3. Bernda Glīvas etimoloģija: ragana – ‘rēgs’.....	52
1.4. PĒTĪJUMI PAR RAGANU SENĀKO BŪTĪBU	57
1.4.1. Haralda Biezā hipotēze	58
1.4.2. Marijas Gimbutienes hipotēze	60
1.4.3. Dāvja Ozoliņa hipotēze	63
1.5. RAGANU PRIEKŠSTATU UN VĀRDA SEMANTIKAS MAIŅA ...	70
1.6. RAGANU TRADĪCIJAS RELIKTA TERITORIJA	78
1.6.1. Relikta teritorija un tās robežu raksturojums.....	78
1.6.2. Nakts raganu tradīcijas konservatīvisma iemesli	84
1.7. KOPSAVILKUMS	92

2. NAKTS RAGANU TĒLA RAKSTUROJUMS	95
2.1. NAKTS RAGANU IZSKATS UN SKAITS.....	97
2.1.1. Neredzamā ragana	98
2.1.2. Antropomorfā ragana	100
2.1.3. Zoomorfā ragana.....	107
2.1.4. Raganas kā maldugunis	108
2.1.5. Nakts raganu skaits.....	109
2.2. RAGANU PERSONVĀRDI	111
2.3. NAKTS RAGANU AKTIVITĀTES LAIKS	112
2.3.1. Diennakts griezumā	112
2.3.2. Nedēļas griezumā	113
2.3.3. Gada griezumā.....	114
2.4. NAKTS RAGANĀM RAKSTURĪGĀS NODARBES	115
2.4.1. Velēšanās	115
2.4.2. Sēdēšana un/vai šūpošanās koku zaros.....	120
2.4.3. Matu ķemmēšana, sukāšana	122
2.4.4. Cilvēku maldināšana.....	125
2.4.5. Cilvēku ķircināšana, mocišana un nogalināšana.....	134
2.4.6. Piena zagšana	145
2.4.7. Bērnu zagšana un apmaiņšana	155
2.5. AIZSARGLĪDZEKĻI PRET NAKTS RAGANĀM	157
2.6. NAKTS RAGANAS CITU MITOĻOGISKO BŪTŅU SAIMĒ	162
2.6.1. Raganas un Pērkons.....	162
2.6.2. Raganas un vilki.....	163
2.7. KOPSAVILKUMS	172
3. NAKTS RAGANAS – „NELAIMĪGĀS DVĒSELES”	175
3.1. „NELAIMĪGO DVĒSEĻU” IEZĪMES NAKTS RAGANU TĒLĀ.....	179
3.1.1. Raganas – bērnu slepkavu dvēseles.....	180
3.1.2. Raganas – noslepkavoto cilvēku dvēseles	181
3.1.3. Raganas – pašnāvnieku dvēseles.....	182
3.1.4. Raganas – sliķoņu dvēseles	184

3.1.5. Raganas – neprecēto meitu dvēseles	185
3.1.6. Raganas – naudas apracēju dvēseles	186
3.2. NAKTS RAGANU „MĀJOKĻI” – SAISTĪTI UN NESAISTĪTI AR KAPIEM	190
3.2.1. Raganu vietu – senkapu kompleksi.	190
3.2.2. Senkapu – raganu vietu kompleksu hronoloģija	195
3.2.3. Ar senkapiem nesaistītās raganu vietas.	199
3.2.4. Secinājumi	202
3.3. RAGANAS – NAKTS VELĒTĀJAS	206
3.3.1. Nakts velētājas (mazgātājas) Eiropas tautu priekšstatos	207
3.3.2. Vērpšanas un aušanas simbolika tradicionālajos priekšstatos	212
3.3.3. Priekšstati par velēšanos latviešu tautas ticējumos	215
3.3.4. Velēšana – dvēseļu šķīstīšana	217
3.4. KOPSAVILKUMS	225
NOBEIGUMS: „MĀSIŅ, PATURI BĒRNU, ES PAVADĀŠŪ PIRDULI” . . .	227
IZMANTOTO LFK MANUSKRIPTU SARAKSTS	243
AVOTU SAĪSINĀJUMI	247
LITERATŪRAS SAĪSINĀJUMI	249
LITERATŪRA	251
WITCHES IN LATVIAN FOLK BELIEF: NIGHT WITCHES. SUMMARY . . .	275